

PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE: NÚTENÉ STERILIZÁCIE RÓMSKÝCH ŽIEN

Kontext

Niektoré ženy trpia gynekologickými komplikáciami, ktoré môžu spôsobiť závažné zdravotné riziká a dokonca sa skončiť ich smrťou. V takýchto prípadoch sa sterilizácia považuje za zdravotnícku nevyhnutnosť. Avšak v priebehu ľudských dejín sa nútené sterilizácie používali aj ako prostriedok na zabránenie rozmnožovania príslušníkov náboženských či etnických skupín.

Keďže sterilizácia predstavuje zásah do telesnej integrity človeka a má následky na jeho budúci rodinný život, nedobrovoľná alebo nútená sterilizácia predstavuje porušenie hneď niekoľkých práv chránených Európskym dohovorom o ľudských právach.

Istá mladá štátna príslušníčka Slovenskej republiky rómskeho pôvodu, ktorá bola sterilizovaná počas pôrodu cisárskym rezom, nielenže skonštatovala, že pôrodníci porušili jej právo na ochranu pred mučením a právo na úctu k súkromnému a rodinnému životu ale navyše tvrdila, že ju sterilizovali pre jej rómsky pôvod.

Prípád

Počas pôrodu mladej slovenskej rodičky rómskeho pôvodu lekári zistili, že jej rozmnožovacie orgány sú v natolko zúboženom stave, že akékoľvek ďalšie tehotenstvo v budúcnosti by mohlo predstavovať závažné zdravotné riziko. Lekári ihneď rodičku ústne informovali o náleze ako aj o vyplývajúcich záveroch a odporučili jej sterilizáciu, s ktorou súhlasila. Po vykonaní zákroku šokovaná rodička zistila, že už nikdy viac nebude môcť otehotnieť. Tvrdila, že nie celkom porozumela plnému významu slova „sterilizácia“, pretože informáciu o predmetnom zákroku dostala v pôrodných bolestiach a navyše nie vo svojom materinskom jazyku. Po zákroku trpela vážnymi psychologickými a zdravotnými následkami a tvrdila, že sa stala obeťou rasovej diskriminácie z dôvodu svojho rómskeho pôvodu. Vyjadrila presvedčenie, že sa jej to stalo preto, lebo Rómovia na Slovensku dlhodobo čelia diskriminácii a jej zdravotné záznamy výslovne uvádzali jej rómsky pôvod.

Proces

Mladá žena sa so svojím prípadom najskôr obrátila na slovenský súdny systém. Súd na každom stupni jej podnet zamietol na základe vnútroštátneho nariadenia o sterilizácii, podľa ktorého možno takýto zákrok v prípade ohrozenia života vykonať dokonca aj vtedy, ak s ním dotyčná osoba nesúhlasí. Inými slovami, vnútroštátne súdy na všetkých stupňoch rozhodli, že sterilizácia sa

udiala v súlade so slovenskými zákonmi. Mladá žena sa neuspokojila s výsledkom súdnych pojednávaní a podala sťažnosť Európskemu súdu pre ľudské práva.

Rozhodnutie

Európsky súd pre ľudské práva po preskúmaní okolností prípadu rozhodol, že slovenské právne predpisy porušili viacero dôležitých medzinárodných dokumentov akým je napríklad Dohovor o ľudských právach a biomedicíne, ktorý stanovuje, že pacient musí dostať detailné informácie o možných následkoch lekárskeho zákroku ako aj o alternatívnych riešeniach. V dôsledku toho súd skonštatoval, že došlo k porušeniu Článku 3 (t.j. zákaz mučenia) a Článku 8 (t.j. právo na úctu k súkromnému a rodinnému životu) Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Aby mohol posúdiť tvrdenie navrhovateľky o tom, že sa stala obeťou diskriminácie pre svoj rómsky pôvod, súd požiadal o pomoc komisára Rady Európy pre ľudské práva. Komisár skonštatoval, že v krajine je rozšírená nevôľa voči vysokej pôrodnosti medzi Rómami a že preto nemožno vylúčiť vplyv tohto postoja na rozhodnutie lekárov ženu sterilizovať. Napriek tomu v dôsledku nedostatku správ porovnávajúcich počet sterilizovaných žien rómskeho a slovenského pôvodu súd rozhodol, že nemá dostatok dôkazov, aby rozhodol, že táto konkrétna sterilizácia bola rasovo motivovaná.

Posúdenie

Tento prípad je názornou ukážkou toho, aké ťažké je diskrimináciu preukázať. Jestvuje viacero správ, napríklad správa organizácie Human Rights Watch z roku 1992 ale aj správy novšieho dáta (2003-2013)¹, podľa ktorých došlo k sterilizácii veľkého počtu rómskych žien bez ich plného či informovaného vedomia. Tieto správy zdôrazňujú, že členovia zdravotníckeho personálu pacientkam často poskytovali zavádzajúce informácie alebo v styku s nimi používali nezrozumiteľný jazyk.

Avšak keďže v tomto prípade nebolo možné porovnať počet rómskych a slovenských žien, ktoré podstúpili sterilizáciu, súd považoval dostupné dôkazy za príliš neurčité, než aby na základe nich rozhodol o rasovom motíve činu, čo len podčiarkuje náročnosť zisťovania a dokumentovania prípadov diskriminácie voči občanom rómskeho pôvodu.

This project is funded by the Fundamental Rights and Citizenship programme of the European Union

CITIZENRIGHTS
A project by European Alternatives

¹ <https://www.hrw.org/news/2003/07/21/joint-ngo-statement-issue-illegal-sterilization-romani-women-slovakia>